

Cena zeszytu 118,50 zł
(w tym 8% VAT)
Indeks 368598

PAŃSTWO *i* PRAWO

MIESIĘCZNIK

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK PRAWNYCH

WARSZAWA

ROK LXXX

KWIECIEŃ 2025

ZESZYT 4 (950)

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK PRAWNYCH

PAŃSTWO *i* PRAWO

MIESIĘCZNIK

WARSZAWA

REDAKCJA

Andrzej Wróbel – redaktor naczelny
Ewa Bagińska, Wojciech Brzozowski, Roman Hauser,
Zbigniew Kmieciak, Dagmara Kornobis-Romanowska, Marek Zubik
Michał Ziółkowski – sekretarz redakcji
Anna Popławska – redakcja językowa

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Barcik, Jan Barcz, Stanisław Biernat, Krystyna Chojnicka,
Magdalena Fedorowicz, Leszek Garlicki, Robert Grzeszczak, Zbigniew Hajn,
Antoni Hanusz, Leszek Kubicki, Roman Kwiecień, Leszek Leszczyński,
Ewa Łętowska, Jerzy Pisuliński, Nina Półtorak, Irena Rzeplińska, Ewa Rott-Pietrzyk,
Andrzej Sakowicz, Tomasz Stawecki, Krzysztof Ślebzak, Stanisław Waltoś,
Karolina Wierczyńska, Anna Wyzomska, Mirosław Wyrzykowski,
Jerzy Zajadło, Adam Zieliński

CZŁONKOWIE ZAGRANICZNI

Veronika Bílková, Timea Drinoczi, Michael Dougan, Jan Filip, Christophe Hillion,
Carlos Flores Juberías, Adam Łazowski, Bertrand Mathieu, Franz C. Mayer,
Ladislav Orosz, Fernando Reviriego Picón, Matthias Ruffert,
Wojciech Sadurski, Dagmar Schiek

Za publikację naukową na łamach „Państwa i Prawa” Autorka lub Autor otrzymuje
70 pkt (poz. 31361 komunikatu Ministra Nauki z 5.01.2024 r.
w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji
międzynarodowych, wydanego na podstawie art. 267 ust. 3 ustawy z 20.07.2018 r.
– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.).

„Państwo i Prawo” ukazuje się nieprzerwanie od 1946 r.

Wolters Kluwer

Wydawca: na zlecenie Komitetu Nauk Prawnych PAN
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Prezes Zarządu – Włodzimierz Albin

Wersją podstawową (referencyjną) czasopisma jest wersja papierowa.
Nakład 750 egz., objętość 10 ark. Papier druk. offset 70 g. Skład rozpoczęto w kwietniu 2025 r.
Druk ukończono w maju 2025 r. Nr indeksu 368598

Skład i łamanie: Kamila Tomecka
Sekretarz redakcji: michal.ziolkowski@wolterskluwer.com
tel. +48 600 903 850

Roszczenie o wydanie korzyści z art. 72¹ k.c.

1. *Wprowadzenie.* Ochrona poszkodowanego w toku procesu negocjacyjnego jest istotnie poszerzana i wzmacniana regulacją normatywną zawartą w art. 72¹ k.c. Ustawodawca przyznał mu bowiem istotne narzędzie, wykraczające poza ramy klasycznej odpowiedzialności odszkodowawczej, mające postać roszczenia o wydanie korzyści uzyskanych przez naruszcyciela w związku z bezprawnym wykorzystaniem informacji poufnych udostępnionych w ramach negocjacji. Celem niniejszego artykułu jest określenie istoty, charakteru prawnego oraz funkcji analizowanego roszczenia¹.

Regulacja zawarta w art. 72¹ k.c. dotyczy ochrony poufnych informacji udostępnionych w toku negocjacji. Jej podstawowym celem jest szczególna ochrona zaufania do uczciwości i lojalności kontrahenta. Ta więc oparta na wzajemnym zaufaniu powstaje przed zawarciem umowy – w związku z prowadzonymi negocjacjami – i wykracza poza ogólne ramy ochrony prawnej uczestników negocjacji określone w art. 72 § 2 k.c. W analizowanym przepisie przewidziano dwa środki ochrony na wypadek naruszenia tajemnicy negocjacji: roszczenie o naprawienie szkody oraz roszczenie o wydanie korzyści. Roszczenie o wydanie korzyści uzyskanych przez naruszcyciela w związku z wykorzystaniem informacji po-

¹ Niedoskonałości klasycznego systemu odpowiedzialności odszkodowawczej dostrzegane w poszczególnych ustawodawstwach kontynentalnych wskazują na celowość wzbogacenia środków ochrony poszkodowanego o nowe instrumenty prawne, takie jak analizowane roszczenie o wydanie korzyści. Do podobnych wniosków prowadzi także obserwacja konstrukcji zbliżonych do roszczenia o wydanie korzyści, stosowanych w systemach prawnych *common law* (np. tzw. *punitive damages*). Celem autorów jest bliższa charakterystyka roszczenia o wydanie korzyści, dokonana na wybranym przykładzie, dotyczącym naruszenia poufności informacji uzyskanych w ramach negocjacji. Ograniczone ramy artykułu nie pozwalają natomiast na szersze przedstawienie ogólnej problematyki miejsca oraz roli roszczenia o wydanie korzyści w systemie sankcji cywilnoprawnych.

ufnych, przewidziane w art. 72¹ k.c., stanowi istotny element ochrony informacji poufnych udostępnianych w toku negocjacji².

Artykuł 72 § 2 k.c. znajduje zastosowanie, jeżeli strona negocjacji zastrzegła poufność informacji udostępnionych drugiej stronie. Spełnienie tej przesłanki zastosowania art. 72¹ k.c. może także nastąpić w przypadku, gdy strony zawrą umowę, której przedmiotem będzie proces negocjacyjny.

2. *Dyspozytywny charakter art. 72¹ k.c.* Należy podzielić dominujący pogląd doktryny o względnie wiążącym charakterze norm określonych w art. 72¹ k.c.³ Strony umowy mogą zatem swobodnie zdecydować o zakresie, w jakim rozszerzą bądź wyłączą zastosowanie postanowień kodeksowych⁴. W ramach swobody umów strony mają także kompetencję do odmiennego niż uregulowane w analizowanym przepisie określenia zarówno przesłanek powstania obowiązku zachowania tajemnicy, jak i treści oraz konsekwencji jego naruszenia⁵. W przypadku zawarcia takiej umowy, o dostępności roszczenia o wydanie korzyści dla strony zastrzegającej poufność zdecyduje treść tej umowy. W rezultacie zatem to wola stron ma decydujący wpływ na zakres zastosowania oraz kształt roszczenia o wydanie korzyści, które w konkretnych okolicznościach może nawet istotnie odbiegać od modelu ustawowego.

3. *Przedmiot ochrony.* Przedmiotem ochrony przewidzianej w art. 72¹ k.c. są wyłącznie informacje udostępnione w toku negocja-

² P. Machnikowski, uwaga 7 do art. 72¹ [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2023; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–352*, red. M. Gutowski, Warszawa 2021, s. 798.

³ Por. m.in. J. Grykiel [w:] J. Grykiel, M. Lemkowski, *Czynności prawne. Art. 56–81 KC. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 374; K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, *Część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2009, s. 468; J. Kuźmicka-Sulikowska, uwaga 18 do art. 72¹ [w:] *Zobowiązania*, t. 1, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, red. P. Machnikowski, Warszawa 2022; P. Machnikowski, uwaga 5 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; A. Olejniczak, *O ochronie poufności negocjacji w świetle art. 72¹ Kodeksu cywilnego* [w:] *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, red. A. Brzozowski, W.J. Kocot, K. Michałowska, Warszawa 2007, s. 40; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 795; A. Olejniczak, *Problematyka culpa in contrahendo na tle europejskiego prawa umów* [w:] *Europeizacja prawa prywatnego*, t. 2, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, Warszawa 2008, s. 98–99; Z. Radwański [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2008, s. 352; A. Sylwestrzak, uwaga 13 do art. 72¹ [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Bałwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2022; K. Czub, uwaga 13 do art. 72¹ [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, *Część ogólna (art. 1–125)*, red. M. Habdas, M. Fras, Warszawa 2018.

⁴ W.J. Kocot, *Odpowiedzialność przedkontraktowa*, Warszawa 2013, s. 171.

⁵ A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 795. Podobnie K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks...*, s. 468; P. Machnikowski, *Zmiany w przepisach k.c. o zawieraniu umów w trybie ofertowym i rokowaniowym*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2004, nr 1, s. 13.

cji. Przepis ten nie znajduje zatem wprost zastosowania do informacji udostępnianych w ramach innych trybów zawarcia umowy⁶. Wydaje się jednak, że poufne informacje zawarte np. w ofercie składanej w ramach aukcji czy przetargu powinny zasługiwać na podobną ochronę. Rozsądne wydaje się zatem dopuszczenie stosowania analizowanej regulacji *per analogiam* także do innych trybów zawarcia umowy⁷. Artykuł 72¹ k.c. zapewnia ochronę informacji poufnych, a więc takich, które nie są powszechnie znane, dostęp do nich nie jest łatwy nawet dla osób zajmujących się daną materią, a ich poufność została zastrzeżona przez podmiot uprawniony. Zastrzeżenie poufności informacji może nastąpić przez każde zachowanie się strony negocjacji, które wskazuje na jej zamiar utrzymania przez drugą stronę informacji w tajemnicy, bez względu na sposób jego uzewnętrznienia (wyraźny czy dorozumiany)⁸. Analizowany przepis dotyczy informacji udostępnionych w czasie od pierwszej czynności rozpoczynającej negocjację (np. zaproszenie do nich) do momentu ich zakończenia⁹. W zakresie informacji poufnych w rozumieniu art. 72¹ k.c. mieści się zatem również już informacja o prowadzonych negocjacjach dotyczących konkretnej umowy czy szerzej – określonej transakcji, rozumianej jako cały zespół czynności prawnych¹⁰. W wielu przypadkach już sama ta informacja może mieć bardzo istotne znaczenie dla uczestników obrotu, w szczególności dla konkurentów. Ochrona przewidziana w analizowanym przepisie znajduje zastosowanie wyłącznie do informacji o wartości majątkowej¹¹. Wartość ta może być aktualna już na chwilę prowadzenia negocjacji lub powstać dopiero w przyszłości¹².

⁶ P. Machnikowski, uwaga 3 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 796.

⁷ J. Grykiel [w:] J. Grykiel, M. Lemkowski, *Czynności...*, s. 374; W.J. Kocot, *Wydanie korzyści uzyskanych dzięki wykorzystaniu informacji poufnych udostępnionych w związku z prowadzonymi negocjacjami – glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 2.07.2021 r., XVI GC 2042/13*, Glosa 2022, nr 4, s. 34; K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks...*, s. 467. Podobnie M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak, Warszawa 2014, s. 899–900.

⁸ S. Kubsik, *Przedkontraktowa odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu nieuczciwych negocjacji*, Warszawa 2016, rozdział VII, nb 83; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 796–797; J. Kuźmicka-Sulikowska, uwaga 9 do art. 72¹ [w:] *Zobowiązania...* (2022).

⁹ Por. K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks...*, s. 467. Tak też A. Michalak, *Ochrona tajemnic handlowych w trakcie negocjacji*, *Monitor Prawniczy* 2003, nr 13, s. 588.

¹⁰ J. Grykiel [w:] J. Grykiel, M. Lemkowski, *Czynności...*, s. 375. Podobnie, W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 34.

¹¹ Odmienne S. Kubsik, *Przedkontraktowa...*, rozdział VII, nb 90.

¹² K. Czub, uwaga 2 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; P. Machnikowski, uwaga 2 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; A. Olejniczak, *O ochronie...*, s. 44; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 796; M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks...*, s. 901; A. Sylwestrzak, uwaga 3 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak.

4. *Obowiązek poufności*. Konsekwencją zastrzeżenia poufności jest powstanie po stronie partnera negocjacyjnego obowiązku nieujawniania udostępnionych mu informacji poufnych, nieprzekazywania ich innym osobom oraz niewykorzystywania tych informacji do własnych celów¹³. Mamy tu zatem do czynienia ze świadczeniem dłużnika polegającym na zaniechaniu. Obowiązek określony w art. 72¹ k.c. ma charakter ciągły i trwa tak długo, jak długo istnieje interes wierzyciela chroniony tym przepisem, natomiast dłużnikowi nie przysługuje prawo uwolnienia się od tego obowiązku poprzez wypowiedzenie¹⁴. O ile strony nie postanowiły inaczej, to zakres ochrony informacji poufnych powinien być taki sam, niezależnie od tego, czy dana informacja poufna mieści się w zakresie wskazanym w art. 72¹ k.c., tj. została przekazana w ramach negocjacji, czy też jest objęta rozszerzonym zakresem zdefiniowanym przez strony (np. w umowie o zachowanie poufności)¹⁵.

5. *Charakter prawny oraz przesłanki odpowiedzialności z art. 72¹ k.c.* Trafnie dominuje pogląd, że odpowiedzialność przewidziana w art. 72¹ k.c. ma charakter prawny odpowiedzialności kontraktowej, do której znajdują zastosowanie art. 471 i n. k.c., z modyfikacjami wynikającymi z art. 72¹ k.c., dotyczącymi m.in. roszczenia o wydanie korzyści¹⁶. Przesłanki odpowiedzialności naruszcyciela, określone w art. 72¹ k.c., są odmienne dla roszczenia o naprawienie szkody oraz roszczenia o wydanie korzyści¹⁷. W przypadku roszczenia odszkodowawczego ko-

¹³ P. Machnikowski, uwaga 5 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 797.

¹⁴ W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 33–34; J. Kuźmicka-Sulikowska, uwaga 17 do art. 72¹ [w:] *Zobowiązania...*; P. Machnikowski, *Zmiany...*, s. 13; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 798.

¹⁵ Podobnie W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 34–35.

¹⁶ K. Czub, uwaga 9 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 797–798; A. Olejniczak, *O ochronie...*, s. 47 oraz A. Olejniczak, *Problematyka...*, s. 103; W. Kocot, *Ofertowy i negocjacyjny tryb zawarcia umowy w ujęciu znowelizowanych przepisów kodeksu cywilnego*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2003, nr 5, s. 23 oraz W. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 170; K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks...*, s. 469; J. Kuźmicka-Sulikowska, uwaga 14 do art. 72¹ [w:] *Zobowiązania...*; B. Łukańko, uwaga 6 do art. 72¹ [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna, cz. 1 (art. 1–554), red. J. Gudowski, Warszawa 2021; P. Machnikowski, *Zmiany...*, s. 13; A. Michalak, *Ochrona...*, s. 588; U. Promińska, *Negocjacje w ujęciu noweli Kodeksu cywilnego z 2003 r.* [w:] *Zaciąganie i wykonywanie zobowiązań, Materiały III Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów* (Wrocław, 25-27.09.2008 r.), red. E. Gniewek, K. Górską, P. Machnikowski, Warszawa 2010, s. 317–318; M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks...*, s. 902; Z. Radwański [w:] *System...*, s. 352; D. Rogoń, *Problemy negocjacyjnego trybu zawarcia umowy po nowelizacji kodeksu cywilnego*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2003, nr 10, s. 11; A. Sylwestrzak, uwagi 9–10 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak. Odmienne natomiast S. Kubsik, *Przedkontraktowa...*, rozdział VII, nb 111 i n., którego zdaniem art. 72¹ k.c. stanowi samodzielną podstawę odpowiedzialności przedkontraktowej.

¹⁷ A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 798.

nieczne jest wykazanie: 1) naruszenia obowiązku zachowania w tajemnicy informacji poufnych, 2) powstania szkody po stronie uprawnionego, 3) adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy naruszeniem obowiązku oraz wystąpieniem szkody. Zgodnie z reżimem odpowiedzialności kontraktowej, uprawniony do żądania odszkodowania korzysta z domniemania przewidzianego w art. 471 k.c., wskazującego – w odniesieniu do naruszenia obowiązku zachowania poufności – że zdarzenie to jest następstwem okoliczności, za które naruszyiciel ponosi odpowiedzialność.

Natomiast odnośnie do roszczenia o wydanie korzyści, przesłanką odpowiedzialności naruszyiciela nie jest doznana przez niego jakakolwiek szkoda¹⁸. Żądanie wierzyiciela wydania korzyści uzyskanych przez naruszyiciela jest niezależne od wystąpienia szkody w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Stąd żądanie to powinno zostać zaspokojone przez naruszyiciela, nawet gdyby druga strona szkody w ogóle nie poniosła¹⁹. Do przesłanek odpowiedzialności naruszyiciela w przypadku roszczenia o wydanie korzyści należą: 1) naruszenie obowiązku poufności, 2) osiągnięcie przez naruszyiciela korzyści, 3) związek przyczynowy między dokonaniem naruszenia a korzyściami naruszyiciela. Co do ostatniej przesłanki uzasadnione jest stwierdzenie, że nie musi to być związek przyczynowy adekwatny w rozumieniu art. 361 § 1 k.c.²⁰ W tym miejscu ujawnia się swoistość analizowanego przypadku odpowiedzialności kontraktowej za naruszenie tajemnicy negocjacji. Przepis art. 361 § 1 k.c. odnosi się bowiem do obowiązku naprawienia szkody (klasyczna postać odpowiedzialności kontraktowej). Jeżeli strona naruszyła obowiązek poufności i dzięki temu osiągnęła określone korzyści, to powstaje pytanie, czy korzyści te powinny pozostawać w majątku naruszyiciela, jeżeli ich osiągnięcie nie było normalnym następstwem tego naruszenia. Odpowiedź przecząca znajduje silne uzasadnienie w argumentacji sięgającej do funkcji trafnie przypisywanych roszczeniu o wydanie korzyści. Należy dążyć do zapobiegania przypadkom faworyzowania naruszyiciela w postaci pozwolenia mu na fruktyfikację bezprawnego korzystania z cudzych dóbr, jakimi są informacje poufne. W konsekwencji należy uznać za trafne stanowisko, że roszczenie o wydanie korzyści dotyczy tych korzyści, których naruszyiciel nie osiągnąłby, gdyby nie dopuścił

¹⁸ A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 798; B. Łukańko, uwaga 7 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, red. J. Gudowski. Podobnie SN w wyroku z 9.06.2017 r., III CSK 216/16, LEX nr 2335975.

¹⁹ Por. W.J. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 175.

²⁰ Podobnie W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 37. Odmiennie S. Kubsik, *Przedkontraktowa...*, rozdział VII, nb 127–128; A. Matlak, T. Targosz, E. Traple, uwaga 139 do art. 79 [w:] *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* [w:] *Ustawy autorskie. Komentarz*, t. 2, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021; P. Machnikowski, uwaga 7 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, a wcześniej także J. Grykiel [w:] J. Grykiel, M. Lemkowski, *Czynności...*, s. 381.

się naruszenia obowiązku poufności (konieczny związek przyczynowy), a więc bez względu na okoliczność, czy stanowią one normalne następstwo tego naruszenia.

Wydaje się natomiast, że samodzielność roszczenia o wydanie korzyści określonego przez art. 72¹ k.c. – wobec reguł odpowiedzialności odszkodowawczej – ma ograniczony zakres i należy podzielić pogląd o zastosowaniu do tego żądania niektórych kodeksowych reguł dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 471 i n. k.c.). Dotyczy to w szczególności zasady odpowiedzialności naruszydciela. Obowiązek wydania korzyści powinien obciążać naruszydciela tylko wówczas, gdy naruszenie tajemnicy negocjacji było następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność²¹. Natomiast dla ochrony interesu uprawnionego należy objąć roszczenie o wydanie korzyści domniemaniem przewidzianym w art. 471 k.c., a więc iż naruszenie obowiązku poufności nastąpiło wskutek okoliczności, za które naruszydciela ponosi odpowiedzialność.

Należy zauważyć, że roszczenie o wydanie korzyści, jako konstrukcja wykorzystywana w prawie prywatnym, stanowi doskonały przykład współczesnych kierunków rozwoju odpowiedzialności kontraktowej – od klasycznej odpowiedzialności odszkodowawczej w stronę zgeneralizowanej odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania, uwzględniającej różne środki ochrony wierzyciela²². Uniezależnienie powstania roszczenia, przewidzianego w ramach szeroko pojętej odpowiedzialności kontraktowej, od poniesienia szkody, jest konstrukcją znaną polskiemu prawu prywatnemu i stosowaną w różnych przypadkach. Obok roszczeń o wydanie korzyści (art. 43¹⁰ oraz art. 72¹ k.c., art. 287 oraz art. 296 Prawa własności przemysłowej²³, art. 79 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych²⁴), można wskazać w tej kategorii takie konstrukcje prawne jak zadatek (art. 394 k.c.) czy roszczenie o wydanie surogatów (art. 475 § 2 k.c.). W każdym z wymienionych przypadków wysokość należnego uprawnionemu (wierzycielowi) świadczenia nie musi pozostawać w jakimkolwiek związku z poniesionym przez niego uszczerbkiem. Bardzo znaczącym przykładem ewolucji w poglądach na kształt odpowiedzialności kontraktowej jest instytucja kary umownej. Oderwanie odpowiedzialności z tytułu kary umownej od

²¹ Odmienne natomiast W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 35 – zdaniem powołanego autora odpowiedzialność przewidziana w art. 72¹ k.c. ma charakter obiektywny, bez możliwości ekskulpacji ani egzoneracji.

²² Por. E. Łętowska, *Sankcje w prawie cywilnym – zarys problemu*, Monitor Prawniczy 2013, nr 19, s. 1022.

²³ Ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1170) – dalej p.w.p.

²⁴ Ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 24 ze zm.) – dalej u.p.a.p.p.

przesłanki wykazania przez wierzyciela jakiegokolwiek szkody to coraz szerzej akceptowany nurt polskiego orzecznictwa i piśmiennictwa.

6. *Funkcja roszczenia o wydanie korzyści*. Jak już wspomniano, roszczenie o wydanie korzyści uregulowane w art. 72¹ k.c. mieści się w ramach reżimu odpowiedzialności kontraktowej. Podstawową funkcją odpowiedzialności *ex contractu* jest funkcja kompensacyjna, albowiem cel każdego zobowiązania zasadniczo sprowadza się do zaspokojenia interesu wierzyciela. Jest nim skompensowanie skutków naruszenia zobowiązania, przy czym w przypadku niektórych instrumentów ich oddziaływanie nie musi ograniczać się wyłącznie do kompensaty uszczerbków o charakterze majątkowym, gdyż mogą jednocześnie stanowić narzędzie zaspokojenia niemajątkowego interesu wierzyciela (np. kara umowna, zadatek). W konsekwencji, w przypadku roszczenia o wydanie korzyści funkcja kompensacyjna również może być realizowana, mimo tego że powstanie samego roszczenia jest niezależne od wystąpienia szkody.

W doktrynie trafnie wskazuje się, że funkcją roszczenia o wydanie korzyści określonego w art. 72¹ k.c. jest również sankcjonowanie nielojalnego partnera negocjacji, naruszającego prawny obowiązek zachowania określonych informacji w poufności²⁵, a także zapobieganie bezpodstawnemu czerpaniu benefitów z naruszenia poufności uzyskanych informacji (czyli cudzych dóbr intelektualnych) oraz zapobieganie nieuzasadnionym przesunięciom majątkowym (funkcja represyjno-prewencyjna). Zgodnie z zasadą *nemo turpitudinem suam allegans audiat*, iż nikt nie powinien czerpać korzyści ze swojego nagannego postępowania, roszczenie o wydanie korzyści ma uniemożliwić uzyskanie benefitów z naruszenia obowiązku tajemnicy negocjacji. Podobne funkcje – penalną, penalno-kompensacyjną czy represyjno-prewencyjną – akcentuje się także w odniesieniu do roszczeń o wydanie korzyści przewidzianych w przepisach dotyczących ochrony praw własności intelektualnej²⁶ oraz w przepisach o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji²⁷.

7. *Roszczenie o wydanie korzyści a bezpodstawne wzbogacenie*. Korzyści naruszyciela uzyskane zostały bez podstawy prawnej, niemniej do roszczenia o wydanie tych korzyści nie mają zastosowania przepi-

²⁵ P. Machnikowski, *Zmiany...*, s. 13. Podobnie M. Kociołek, *Żądanie wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści na tle ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, Przegląd Sądowy 2017, nr 4, s. 79.

²⁶ Por. m.in. J. Kępiński, *Wzór przemysłowy i jego ochrona w prawie polskim i wspólnotowym*, Warszawa 2010, rozdział IV, pkt 2.2.5 – wraz z powołaną tam literaturą i orzecznictwem.

²⁷ M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 80.

sy o obowiązku zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia²⁸. Żądanie wydania korzyści ma bowiem „autonomiczny charakter i nie powinno być utożsamiane z roszczeniami z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia”, głównie dlatego, że istnienie bądź brak podstawy prawnej uzyskania korzyści jest obojętny dla żądania ich wydania w ramach roszczenia, o którym stanowi art. 72¹ k.c.²⁹ Nie ma też znaczenia, czy wierzyciel byłby w stanie sam takie korzyści uzyskać³⁰. Podstawową funkcją przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jest dążenie do przywrócenia zachwianej równowagi majątkowej, a instytucja ta pełni funkcję „generalnego kontrolera poprawności przesunięć majątkowych”³¹. Konstrukcja bezpodstawnego wzbogacenia nie jest natomiast adekwatna do ustalenia następstw naruszenia zobowiązania, przynajmniej w takich sytuacjach, w których ustawa przyznaje wierzycielowi roszczenie o wydanie korzyści. Wówczas bowiem racjonalne wydaje się rozwiązanie nakazujące naruszytelowi wydanie wszystkiego, co uzyskał w następstwie swego bezprawnego zachowania, a więc bez ograniczeń przewidzianych w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu³². W szczególności zatem roszczenie o wydanie korzyści nie jest uzależnione od tego, czy korzyść osiągnięta przez naruszytel jest powiązana z jakimkolwiek zubożeniem po stronie uprawnionego³³. Jak trafnie wskazano w literaturze, „obowiązek wykazania zubożenia doprowadziłby w praktyce do zniweczenia celu, jakim kierował się ustawodawca, przyznając wierzycielowi dodatkowe roszczenie w porównaniu do zasad ogólnych odpowiedzialności kontraktowej”³⁴. Naruszytel nie może również bronić się, wykazując, że korzyści osiągnięte w związku z wykorzystaniem informacji poufnych z jakichkolwiek powodów już zużył lub utracił³⁵. Należy w pełni podzielić wyrażony w doktrynie pogląd, zgodnie z którym „dla powsta-

²⁸ K. Czub, uwaga 12 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*; M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 79; K. Korpaczewska-Pieczniak [w:] *Kodeks...*, s. 469; S. Kubsik, *Przedkontraktowa...*, rozdział VII, nb 126; J. Kuźmicka-Sulikowska, uwaga 16 do art. 72¹ [w:] *Zobowiązania...*; P. Machnikowski, *Zmiany...*, s. 13; A. Olejniczak, J. Grykiel [w:] *Kodeks...*, s. 798; U. Promińska, *Negocjacje...*, s. 319; M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks...*, s. 902–903; Z. Radwański [w:] *System...*, s. 352; A. Sylwestrzak, uwaga 12 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak. Odmienne jednak A. Michałak, *Ochrona...*, s. 589.

²⁹ Por. W.J. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 175–176 oraz W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 36–37.

³⁰ Podobnie, na gruncie prawa autorskiego, A. Matlak, T. Targosz, E. Traple, uwaga 139 do art. 79 [w:] *Komentarz...*, a także J. Bleszyński [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 647–648.

³¹ M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 81; podobnie, W.J. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 176.

³² Podobnie M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 81. Por. też wyrok SN z 6.05.1976 r., IV CR 129/76, OSNC 1977, nr 2, poz. 27.

³³ Podobnie m.in. P. Machnikowski, *Zmiany...*, s. 13.

³⁴ M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 79.

³⁵ M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks...*, s. 903.

nia odpowiedzialności z tytułu naruszenia poufności doniosły jest już bowiem sam fakt uzyskania korzyści z tego tytułu”³⁶.

Przedstawiony kierunek wykładni jest reprezentowany także w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z 9.06.2017 r., III CSK 216/16, w ramach analizy charakteru prawnego roszczenia o wydanie korzyści na podstawie przepisów o ochronie praw własności intelektualnej trafnie uznał, że „tendencja do usamodzielniania roszczenia o wydanie korzyści w obszarze prawa własności intelektualnej była powodowana wolą uniknięcia stawiania naruszydiciela na równi z legalnym użytkownikiem i wzmocnienia ochrony uprawnionego przez przyznanie mu prawa do żądania korzyści dalej idących, w tym zysku osiągniętego przez naruszydiciela w związku z naruszeniem”³⁷. Ta argumentacja Sądu Najwyższego ma uniwersalny charakter, zachowując swoją aktualność również w stosunku do roszczenia o wydanie korzyści z art. 72¹ k.c.

W analizowanym kontekście należy dostrzec, że w praktyce w wielu przypadkach naruszenie obowiązku poufności następuje intencjonalnie – naruszydiciel przekazuje informacje poufne osobom trzecim lub wykorzystuje je w ramach własnej działalności właśnie w celu uzyskania określonych korzyści majątkowych. Okoliczność ta przemawia więc za tym, aby również ryzyko ewentualnego spadku wartości korzyści uzyskiwanych w związku z wykorzystaniem informacji poufnych, a nawet całkowitej ich utraty, obciążało właśnie naruszydiciela. Przy czym tak dotkliwe dla dłużnika rozłożenie ryzyka nie jest obce prawu cywilnemu. Tytułem przykładu można wskazać chociażby odpowiedzialność ciążącą na dłużniku będącym w zwłoce za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy będącej przedmiotem świadczenia (art. 478 k.c.), obowiązek wydania surogatów, choćby miały większą wartość niż pierwotne świadczenie (art. 475 § 2 k.c.) czy nawet jeszcze dalej idący obowiązek posiadacza w złej wierze dotyczący zwrotu wartości nawet takich pożytków, których z powodu złej gospodarki w ogóle nie uzyskał (art. 225 k.c.).

8. *Zakres korzyści podlegających wydaniu.* Obowiązek zwrotu dotyczy w zasadzie każdej korzyści majątkowej osiągniętej przez dłużnika w związku z naruszeniem zobowiązania do zachowania w poufności informacji uzyskanych od drugiej strony. Przez pojęcie korzyści należałoby rozumieć każdą wyrażalną w pieniądzu pozytywną zmianę w majątku naruszydiciela powstałą w związku z fruktyfikacją informacji poufnych³⁸.

³⁶ W.J. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 177.

³⁷ Podobnie, na gruncie roszczenia o wydanie korzyści przewidzianego w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – M. Kociołek, *Żądanie...*, s. 76.

³⁸ Szersze omówienie problematyki wieloznaczności pojęcia „korzyści” przekracza ramy niniejszego artykułu – por. m.in. uwagi przedstawione przez K. Mularskiego na przykładzie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu – K. Mularski, uwagi 14–24 do art. 405 [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Warszawa 2022.

Relevantne prawnie są wyłącznie korzyści osiągnięte przez naruszciciela. Nie odpowiada on bowiem za korzyści, których nie osiągnął, choć mógł osiągnąć. Odpowiedzialność dłużnika w tym przypadku nie sięga zatem tak daleko jak odpowiedzialność posiadacza w złej wierze z tytułu rozliczenia niepobraných pożytków (art. 225 k.c.)³⁹.

Korzyści, których wydania może żądać wierzyciel, są niezależne od ewentualnego uszczerbku, jaki mógłby on ponieść w związku z naruszeniem obowiązku poufności. Są także niezależne od ewentualnego stanu wzbogacenia po stronie dłużnika. Wierzyciel może zatem żądać od dłużnika wydania również takich korzyści, których sam nigdy nie byłby w stanie osiągnąć (co odróżnia je od *lucrum cessans*), oraz takich, które dłużnik już zużył lub utracił i to niezależnie od tego, czy mógł liczyć się z obowiązkiem ich zwrotu (a więc zasadniczo odmiennie niż w przypadku bezpodstawnego wzbogacenia). Zakres korzyści podlegających wydaniu może być znacznie szerszy niż wysokość zysku po stronie naruszciciela zwłaszcza w „bilansowym” znaczeniu tego pojęcia⁴⁰. Dłużnik może być obowiązany do wydania całości korzyści uzyskanych wskutek naruszenia obowiązku poufności, a nie tylko tych, które wyrażą się kwotą tzw. zysku netto w rozumieniu przepisów o rachunkowości. Analizując problematykę korzyści podlegających wydaniu, Sąd Najwyższy trafnie zauważył, że „na ocenę tak rozumianej korzyści nie rzutuje również to, czy w związku z używaniem cudzego oznaczenia po stronie naruszciciela doszło do powstania jakichkolwiek dodatnich efektów gospodarczych, w szczególności zysku”⁴¹. Co więcej, korzyścią uzyskaną przez naruszciciela, w związku z wykorzystaniem informacji poufnych, może być także sam wzrost wartości majątku (np. przedsiębiorstwa) naruszciciela, wynikający z możliwości realizacji korzystnych dla niego kontraktów⁴². Jednocześnie jednak przy ustalaniu wartości korzyści podlegających wydaniu nie można całkowicie pomijać poniesionych przez naruszciciela nakładów, zwłaszcza tych, których poczynienie było niezbędne do uzyskania przedmiotowych korzyści⁴³.

W związku z tym, że roszczenie o wydanie korzyści wykracza daleko poza realizację funkcji czysto kompensacyjnej, wysokość korzyści podlegających zwrotowi może być nawet wielokrotnie wyższa od hi-

³⁹ Odmienne W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 35–36.

⁴⁰ Podobnie, W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 38, a także, na gruncie prawa autorskiego, J. Błęzyński [w:] *System...*, s. 657 – który trafnie podkreśla, że „na nieporozumieniu z kolei polega utożsamianie korzyści z zyskiem naruszciciela, nawet jeżeli będzie to zysk netto”. Odmienne natomiast, na przykładzie roszczenia o wydanie korzyści uregulowanego w art. 287 ust. 1 p.w.p., wyrok SN z 7.12.2017 r., V CSK 174/17, LEX nr 2429628.

⁴¹ Wyrok SN z 9.06.2017 r., III CSK 216/16.

⁴² Podobnie wyrok SO w Warszawie z 2.07.2021 r., XVI GC 2042/13, LEX nr 3256659, a także W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 38.

⁴³ Por. J. Błęzyński [w:] *System...*, s. 657–658.

potetycznych korzyści, jakie przy wykorzystaniu informacji poufnych mógłby osiągnąć sam uprawniony, gdyby do naruszenia nie doszło⁴⁴. Korzyści powinny zostać wydane w naturze, a gdyby nie było to możliwe, wierzyciel może żądać zapłaty ich równowartości pieniężnej⁴⁵. Jakkolwiek roszczenie o wydanie korzyści nie zostało wprost wymienione w art. 322 Kodeksu postępowania cywilnego⁴⁶, to wydaje się, że istnieje możliwość zastosowania tego przepisu, przynajmniej *per analogiam*, do analizowanego roszczenia⁴⁷. Dzięki temu w sytuacji, gdyby ściśle ustalenie wysokości korzyści uzyskanych przez naruszcziela było niemożliwe, nader utrudnione lub oczywiście niecelowe, sąd miałby kompetencję do zasądzenia na rzecz uprawnionego odpowiedniej sumy pieniężnej, ustalonej według oceny sądu, na podstawie rozważenia wszystkich okoliczności sprawy⁴⁸.

9. *Chwila miarodajna dla ustalenia zakresu korzyści podlegających wydaniu.* Ustawodawca nie wskazuje wprost chwili miarodajnej dla ustalenia zakresu korzyści podlegających wydaniu na podstawie art. 72¹ k.c. W tym miejscu także należy odwołać się do wskazanej wcześniej, mimo ograniczeń, samodzielności roszczenia o wydanie korzyści, w ramach odpowiedzialności *ex contractu*⁴⁹. Nie wydaje się uzasadnione, aby do ustalenia zakresu korzyści podlegających wydaniu na podstawie art. 72¹ k.c. stosować regułę wskazaną dla roszczenia odszkodowawczego w art. 363 § 2 k.c., zgodnie z którą, jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili. Warto podkreślić, że nawet gdyby uznać za uzasadnione zastosowanie art. 363 § 2 k.c., wówczas i tak sąd miałby kompetencję do określenia innej (niż data wyrokowania) chwili miarodajnej dla ustalenia zakresu korzyści podlegającej wydaniu, o ile tyl-

⁴⁴ Por. m.in. wyrok SN (7) z 18.12.1979 r., III CRN 74/79, LEX nr 8207 oraz wyrok SN z 6.05.1976 r., IV CR 129/76.

⁴⁵ Podobnie S. Kubsik, *Przedkontraktowa...*, rozdział VII, nb 129; P. Machnikowski, uwaga 7 do art. 72¹ [w:] *Kodeks...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski.

⁴⁶ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.).

⁴⁷ Por., na przykładzie roszczenia o wydanie korzyści uregulowanego w art. 296 ust. 1 p.w.p., wyrok SN 24.10.2007 r., IV CSK 203/07, OSNC 2009, nr 1, poz. 13 oraz wyrok SN z 24.11.2009 r., V CSK 71/09, LEX nr 627240.

⁴⁸ Podobnie, na przykładzie roszczenia o wydanie korzyści przewidzianego w art. 79 ust. 1 u.p.a.p.p., J. Błęszyński [w:] *System...*, s. 652–653.

⁴⁹ Por. m.in. wyrok SN z 9.06.2017 r., III CSK 216/16, w którym analizując charakter prawny roszczenia o wydanie korzyści w odniesieniu do praw własności intelektualnej, Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że roszczenie to „pozostało roszczeniem konstrukcyjnie samodzielnym względem roszczenia odszkodowawczego”.

ko za takim rozwiązaniem przemawiałyby „szczególne okoliczności” (art. 363 § 2 *in fine* k.c.)⁵⁰.

Wydaje się, że najbardziej miarodajną chwilą dla ustalenia rozmiaru korzyści podlegających wydaniu jest co do zasady moment uzyskania tych korzyści przez naruszcyciela⁵¹. Uprawnionego nie powinno bowiem obciążać ryzyko ewentualnego późniejszego umniejszenia rozmiaru tych korzyści, zwłaszcza następującego wskutek działania lub zaniechania naruszcyciela. Przyjęcie natomiast, że właściwym momentem miałyby być dopiero data wyrokowania, stwarzałoby dla uprawnionego znaczne niebezpieczeństwo pozbawienia go przez naruszcyciela możliwości dochodzenia roszczenia o wydanie korzyści. Prowadziłoby bowiem do sytuacji, w której naruszcyciel miałby możliwość bezpośredniego wpływania na wysokość nadal istniejącej korzyści, a tym samym stałby się „gospodarzem roszczenia” o jej wydanie. W przywołanym już orzeczeniu dotyczącym korzyści podlegających wydaniu Sąd Najwyższy wyraził ogólniejszą myśl, zgodnie z którą efektywność „zagospodarowania korzyści” przez naruszcyciela nie może wpływać na rozmiar jego odpowiedzialności względem uprawnionego⁵². Pogląd ten został sformułowany co prawda w obszarze ochrony praw własności intelektualnej, jednak zachowuje aktualność także w odniesieniu do regulacji roszczenia z art. 72¹ k.c. Dla powstania odpowiedzialności z tytułu naruszenia poufności doniosły jest już bowiem sam fakt uzyskania korzyści z tego tytułu⁵³. Jest to kolejny argument przemawiający za tym, aby za chwilę miarodajną dla ustalenia zakresu korzyści co do zasady przyjąć chwilę powstania tych korzyści po stronie naruszcyciela.

Jednak ostateczna decyzja w przedmiocie określenia tej chwili w konkretnej sprawie powinna należeć do sądu, który uwzględniając całokształt okoliczności danej sprawy, może przyjąć za miarodajną inną chwilę niż moment uzyskania korzyści przez naruszcyciela. Różnorodność stanów faktycznych, jakie mogą pojawić się w związku z wykorzystaniem informacji poufnych, sprawia, że prawo cywilne powinno w tym

⁵⁰ Na marginesie tylko warto zaznaczyć, że nawet na podstawie art. 363 § 2 k.c. dopuszcza się ustalenie wymagalności roszczenia – oraz związanej z tym możliwości zasądzenia odsetek za opóźnienie – za okres sprzed wydania wyroku. Szerzej na ten temat por. M. Lemkowski, *Odsetki cywilnoprawne*, Kraków 2007, s. 277 i n. Z najnowszego orzecznictwa w tym zakresie por. także uchwała SN z 8.11.2019 r., III CZP 32/19, OSNC 2020, nr 10, poz. 81; wyrok SN z 22.05.2019 r., IV CSK 106/18, LEX nr 2671600; wyrok SN z 10.09.2020 r., IV CSK 181/19, LEX nr 3061036; wyrok SN z 14.01.2021 r., I CSKP 8/21, LEX nr 3219497. Odmienne jednak wyrok SN z 27.05.2021 r., II CSKP 100/21, LEX nr 3181545.

⁵¹ Podobnie W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 36 oraz wyrok SO w Warszawie z 2.07.2021 r., XVI GC 2042/13.

⁵² Wyrok SN z 9.06.2017 r., III CSK 216/16.

⁵³ W.J. Kocot, *Odpowiedzialność...*, s. 177.

zakresie zachować możliwie szeroką elastyczność⁵⁴. Jest to zapewne jeden z powodów, które przesądziły o tym, że ustawodawca nie zdecydował się na „sztywne” wskazanie tej chwili, podobnie zresztą jak uczynił to w przypadku roszczeń o odszkodowanie, wskazując już w samym art. 363 § 2 k.c. przesłanki pozwalające na odstępianie od reguły. Ustalając chwilę miarodajną dla określenia zakresu korzyści podlegającej wydaniu, sąd powinien brać pod uwagę w szczególności: (i) okoliczności, w jakich doszło do ujawnienia lub wykorzystania informacji poufnych; (ii) stopień zawinienia naruszcyciela; (iii) prewencyjno-represyjną funkcję regulacji roszczenia o wydanie korzyści, której celem jest m.in. zniechęcenie potencjalnych naruszcycieli do wykorzystywania informacji poufnych we własnym interesie oraz zapobieżenie bogaceniu się wskutek naruszenia cudzych dóbr intelektualnych (w analizowanym przypadku informacji poufnych); (iv) istotne odrębności w funkcji roszczenia o wydanie korzyści w stosunku do funkcji klasycznych roszczeń odszkodowawczych czy roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

10. *Wymagalność roszczenia o wydanie korzyści.* Jak już wspomniano, omawiane zobowiązanie do zachowania poufności należy do zobowiązań bezterminowych o charakterze ciągłym. Roszczenie o wydanie korzyści, o którym mowa w art. 72¹ k.c., co do zasady powstaje już z chwilą uzyskania korzyści przez naruszcyciela⁵⁵. Ustawodawca nie wskazał natomiast terminu jego wymagalności, a wydaje się, że nie ma również podstaw, aby ten termin ustalać na podstawie „natury zobowiązania” określonego w art. 72¹ k.c. Różnorodność stanów faktycznych, w jakich roszczenie takie może powstać, sprawia, że trudno byłoby tu wskazać jakąkolwiek ogólną regułę. Skoro termin wymagalności analizowanego roszczenia nie został oznaczony (przez ustawę albo czynność prawną) ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to roszczenie staje się wymagalne po wezwaniu dłużnika do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.) i taki wniosek należy sformułować dla zobowiązania bezterminowego określonego w art. 72¹ k.c., z którego wynika obowiązek wydania korzyści przez naruszcyciela⁵⁶.

11. *Odsetki.* Od chwili, gdy roszczenie o wydanie korzyści staje się wymagalne, wierzyciel może domagać się od dłużnika zapłaty odsetek

⁵⁴ Podobną myśl wyraził Sąd Najwyższy, analizując okoliczności wpływające na ustalenie wysokości korzyści podlegającej wydaniu w przypadku naruszenia praw własności intelektualnej – Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że „zagadnienie to należy do skomplikowanych i wymaga uwzględnienia licznych czynników”, w tym w szczególności okoliczności konkretnego przypadku – por. wyrok SN z 9.06.2017 r., III CSK 216/16.

⁵⁵ Por. m.in. uchwała SN z 8.11.2019 r., III CZP 32/19; wyrok SN z 10.09.2020 r., IV CSK 181/19.

⁵⁶ Podobnie W.J. Kocot, *Wydanie...*, s. 38.

za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.). Jak już wspomniano, istotnie odmienny od klasycznego roszczenia o naprawienie szkody charakter roszczenia o wydanie korzyści sprawia, że nie można wobec tego roszczenia automatycznie stosować argumentacji właściwej dla roszczeń odszkodowawczych. W przypadku roszczeń odszkodowawczych często wskazuje się bowiem, że nie jest możliwe takie kumulatywne zastosowanie art. 363 § 2 k.c. oraz zasądzenie odsetek za opóźnienie od chwili sprzed ustalenia przez sąd odszkodowania, które prowadziłoby do wzbogacenia wierzyciela o wartość przekraczającą wysokość wyrządzonej mu szkody⁵⁷. Pogląd ten – wysoce dyskusyjny już na gruncie odpowiedzialności odszkodowawczej⁵⁸ – uzasadnia się jednak jej zasadniczym celem, którym jest naprawienie wyrządzonej szkody, a nie wzbogacenie wierzyciela.

Analizując chwilę właściwą dla naliczania odsetek, Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że „gdyby przyjąć możliwość naliczania odsetek dopiero od chwili zamknięcia rozprawy, w praktyce prowadziłoby to do sytuacji, w której poszkodowany traciłby możliwość uzyskania rekompensaty za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, a dłużnik miałby wyraźny interes w niewykonywaniu swojego zobowiązania w terminie”⁵⁹. Argumenty te w pełni zachowują swoją aktualność także w odniesieniu do odsetek za opóźnienie w zapłacie kwoty należnej wierzycielowi tytułem obowiązku wydania korzyści, o których mowa w art. 72¹ k.c. Co więcej, w przypadku roszczenia o wydanie korzyści do jego istoty należy właśnie możliwość wzbogacenia wierzyciela o korzyści, które uzyskał podmiot naruszający jego prawa. Upada zatem kluczowy argument przeciwko zasądzeniu odsetek za okres przypadający przed ustaleniem przez sąd wysokości korzyści podlegającej wydaniu.

Już zgodnie z zasadami ogólnymi odsetki za opóźnienie należą się wierzycielowi, chociażby nie poniósł on żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 481 § 1 k.c.)⁶⁰. Jak trafnie wskazano w literaturze, odsetki za opóźnienie należą się wierzycielowi nie dlatego, że wyrządzono mu szkodę, ale dlatego, że nie otrzymał on należnego świadczenia pieniężnego w terminie⁶¹. Także w orzecznictwie coraz częściej i mocniej akcentuje się, iż „funkcja waloryzacyjna odsetek z tytułu opóźnienia nie może być jednak uznana za dominującą, gdyż należą się one także

⁵⁷ Szerzej na ten temat por. A. Koch [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, Art. 353–626, red. M. Gutowski, Warszawa 2022, s. 150–152, wraz z powołaną tam literaturą i orzecznictwem.

⁵⁸ Por. jego trafną krytykę w uchwale SN z 8.11.2019 r., III CZP 32/19. Podobnie M. Lemkowski, *Odsetki...*, s. 279–280.

⁵⁹ Wyrok SN z 10.09.2020 r., IV CSK 181/19.

⁶⁰ Por. także uchwała SN z 8.11.2019 r., III CZP 32/19.

⁶¹ M. Lemkowski, *Odsetki...*, s. 278.